

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: smikbr.ru/zaman

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Жыйылыу

Республиканы айнытыу амалларын сюзгендиле

Нальчикде РФ-ни Федерация Советини Экономика политика жаны бла комитетини тышында бардырылычу жыйылыуу болганды. Анда Къабарты-Малкъарны арт жыллада социал-экономика болуму эм 2030 жылгъа дери айныу муратларын сюзгендиле. Аны юсюнден КъМР-ни Башчысыны Правительствоосуна пресс-службасы билдиреди.

Озгъан беш жылны ичинде республикада чыгарылган регион продукт 325 миллиард сомгъа жетгенди, ол эки кереге кебейгенди. 2030 жылгъа башда айтылган керюмдюню эки кереге кеб этерге мурат барды.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Тюбешуу

«Экономиканы тутхучлу ёсююн сакълаялгъанбыз»

КъМР-ни Башчысы Казбек Коков РФ-ни Федерал Жыйылыууну Федерация Советини Экономика политика жаны бла комитетини таматасы Андрей Кутепов бла тюбешгенди, аны юсюнден КъМР-ни Башчысыны телеграм-каналында билдириледи.

Ишчи тюбешууде сёз республиканы айнытыу юсюнден барганды эмда регионда экономиканы халы иги болганы белгиленгенди.

Ушакны кезиууде Россейни Президентини башламчылыгы бла жашауда бардырылып башланган миллет проектлени юслеринден да селешингенди. «Алагъа тири къатышханыны хайырындан республиканы экономикасы айныу атламларын сакълаялгъанды», - деп чертгенди Казбек Коков.

КъМР-ни Башчысы белгиле-

генича, экономиканы айныу онглары эл мюлкде, табийгъат байлыкъла чыгарыуу бла керешген бёлюмде, энергетикада бла жарашдырычу промышленностьда артыкъда уллудула. Туризм, санаторий-курорт комплекс, къонакъбайлыкъ да кюч ала барадыла. «Республиканы жокълагъан туристлени саны дайым ёседи, аны уа халкъны

жумушларын толтуруу эмда ашазыкъ бла жалчытыу бёлюмге да хайыры уллуду», - деп чертгенди Казбек Коков.

Къабарты-Малкъарны оноучусу Андрей Викторовичге ол башчылыкъ этген комитетни келечилери Къабарты-Малкъарны жокълагъанлары ючюн жюрек ыразылыгын билдиргенди.

Жокълау

Къонакъла кергенлерин жаратхандыла

Къабарты-Малкъаргъа Россей Федерацияны сенаторлары – РФ-ни Федерал Жыйылыууну Федерация Советини Экономика политика жаны бла комитетини келечилери аны председатели Андрей Викторович Кутеповну башчылыгында келгендиле, деп билдириледи КъМР-ни Башчысыны телеграм-каналында.

Делегацияны къауумуна РФ-ни Къабарты-Малкъардан сенаторлары Арсен Канокнов бла Улбашланы Мухарбий киредиле.

Сыйлы къонакъла республиканы агропрмышленность комплексини предприятияларында

болгандыла, ол санда «Басханны терек бахчалары» мюлкюна да жокълагъандыла. Анда терек бахчачылыкны терк айнытыуу амалларын эмда жемишлени сакълауу шёндюню мадарларын хайырланадыла.

Мюлкюно кёгетлени 25 минг тоннасын сакъларча орунлары бардыла. Алада керекли хауа болумла тохташдырыладыла. Аны хайырындан алынган тирликни сау жылы сакъларгъа къолдан келеди. Мында ёсдюрюлген кёгетлеге бла жемишлеге экология жаны бла таза болгъанлары себепли сурат уллуду. Аланы Москвада, Санкт-Петербургда, Екатеринбургда, Новосибирскде, Иркутскда, Владивостокда да снойоп аладыла.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы К.В. Коковну Адыглары (черкеслилени) күню бла АЛГЪЫШЛАУУ

Къабарты-Малкъарны хурметли жамауаты!

Сизни Адыглары (черкеслилени) күню бла алгъышлайма!

Бу байрам бизни барыбызны да хазнабызды, Къабарты-Малкъарны халкъларыны бириклерини бла къарындашлыкларыны белгилеринден бириди.

Адыгла тарыхлары, бай ниет хазналары, энчи адет-төрелери бла ёхтемленедиле. Ол да бошдан туюлдо. Алагъа кёп кыйын кезиулене сынаргъа тюшгенди, алай ала ол сынауладан намысларын, сыйларын тас этмей къутулуп келедиле. Анга уа адыглары ауур акыйлыклары, бириге билгенлери эмда Россейни кёп миллетли халкъы бла къадарларын бир этиуню сайлагъанлары да себеплик этгендиле.

Ма ол тарых магъаналы сайлауна кертичилей къалгъаныны хайырындан адыг халкъны бюгонлюкде да кючю эмда деменгили кыралны этек тюбюнде жашау этерге, ана тилин, башхалада болмагъан маданиятын, адет-тёре хазналарын сакъларгъа ону барды. Анда уа, айхай да, алгынныгъа төлюлени кыйынлары да уллуду. Биз аланы аскер эмда урууну жетишимлери бла ёхтемленебиз. Бюгонлюкде да кыралны битеу регионларыны келечилери бла бирге энчи аскер операциягъа къатышып, Ата журт ючюн жанларын-къанларын аямай сермешген аскерчилерибизни алларын да жигитликлери эмда кишиликлери ючюн да баш урабыз.

Деменгили кыралыбызны халкъларыны шүёх юйюрюнде биригип жашау этген къадарда биз не уллу чырмаулары да хорлаялыгъыбызгъа, туугъан Къабарты-Малкъарыбыз бла Ата журтубуз ырахатлы жашау этер эмда жашнар ючюн салынган муратларыбызгъа жетеригибизге ишексизме.

Жюрегимден алгъыш эте, барыгъызгъа да кийик саулуукъ, жетишимле тежейме. Бар игиликле да сизни болсунла!

Сессия

Баш борч — адамлары жашау болумларын игилендирге

Россейде мурдорлу элдеде бла шахарлада адамлары жашау болумларын игилендиреу жаны бла шёндюню кёп тюрлю мадарла этиледиле. Жеринде аланы къалай тамамлагъанларын, къаллай кемчиликле болганын а власть органы тинтедиле. Алгъаракъда, КъМР-ни Правительствоусуну Председатели Мусукланы Алий эмда талай министерствону башчылары да къатышып, тийишли стратегиялы сессия Басхан шахарда ётгенди.

Жыйылыуда бу округда эмда Баксанёнок элде болуму сюзгендиле. Эсигизге салайыкъ, Россей Федерацияны Президентини былтыр 7 майда 309-чу номерли «Россей Федерацияны 2030 жылгъа эмда 2036 жылны кезиууне дери айнытыу миллет умутларыны юсюнден» буйругъу бла быллай мурдорлу тийреледе 2030 жылгъа жашау этиуню таплыгы – 30, 2036 жылгъа уа 60 процентте игиленирге керекди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

ОГРАНИЧЕННЫЙ НАБОР
в подразделение БПЛА
с возможностью
обучения и переобучения

от 4.720.000 ₽
ЗА ПЕРВЫЙ ГОД
2.200.000 ₽
ЕДИНОВРЕМЕННО

Списание долгов
до 10 млн. руб.

ОБРАЩАТЬСЯ: г. Нальчик, ул. Идарова, д. 198 Тел.: +7 (952) 579 03 45

Съезд

Жазычуланы биригүүнө жангы оноучула сайлангандыла

17 сентябрьде «Россейни Жазычуларыны союзу» Битеурроссей жамауат организацияны Къабарты-Малкъарда бёлюмюню съезди кыралганды. Жыйылыуга КъМР-ни Правительствосуну Председателини орунбасары Залим Кашироков, КъМР-ни маданият министри Мухаддин Кумахов, КъМР-ни цифралы айнытуу, байламлыкка эмда асламлы коммуникацияла жаны бла министрини орунбасары Гилийланы Мурат кыатышхандыла. Правону чеклерин саклап кьол кётюрюнню барыууна Россейни Жазычуларыны союзуну Правленини жууаллы секретарыны орунбасары Нина Попова кыраганды.

Кюнню повесткасына юч соруу чыгарылганды: жангы правленини сайлау, регион бёлюмюню председателини бла аны орунбасарын айырыуу эмда жангы болумла кышуулган Уставны кыбыл кётюруу.

Анык кьол кётюрюнню эсеплеринде Россейни Жазычуларыны союзуну Къабарты-Малкъарда бёлюмюню председателине Байтууганланы Исмайыл, аны орунбасарына Лариса Маремкулова айырылгандыла.

Жыйылыуга кыатышханла республикалы Жазычуланы союзуну жангы таматарларына ыразылык бергенди эмда союзну алгынны правленини бла таматарларына кеп жылланы бет жарыккы урунганлары ючюн ыспас сөзлерин айтхандыла.

Тюбешиде тин бёлюмге билеклик этиу, Къабарты-Малкъарны адабият бирлешмесини алгынны телюлерини эм иги төрелерини мурдорунда кыралган чыгармачылык биригүүнө ишин тын-

гылы кырау бла байламлы аслам соруу да сюзюлгенди.

Нина Попова кесини сёзюнде Россейни Жазычуларыны союзуну атындан аны правленини

жангы кыауумун бла таматарларын алгышлаганды, сора Къабарты-Малкъарны халкы поэти Зумакулланы Танзиляга Россейни Жазычуларыны союзуну

«Василий Шукшинни» майдалын бергенди.

«КъМР-Медиа» кырал казану учреждение.

21 сентябрь – Агъач мюлкде урунганланы кюню

Ол 1951 жылда Кыргызыстанда Кызыл-Кыя шахарда тууганды. Кечюп келгенлеринден сора, юйюрлери Булунгуда орналганды. Къабарты-Малкъар кырал университетни бухгалтер-экономист бёлюмюню бошагандан сора, Нанык уруну жолун эз элинде – Булунгуда – Кыалабек улуну атын журюттген колхозда экономистден башлаганды. Эки жылдан а баш бухгалтер эм парток-ка да болганды. Ызы бла Чегем районну администрациясында юрист-экономист (ревизор) болуп төрт жыл ишлегенди. Чегемни агъач мюлкюнде баш бухгалтерни кылулгунда уа 2001 жылдан бери урунады.

Мызы улу лесхозга Юанов Заурби таматалык этгенде келгенди. Ол аны ишин билген, суйген эм адамлыгы да болган инсанчыча белгилейди. Андан бери эки-юч тамата алышынганды. Ала, аз-кеп болса да, агъачны айныууна кышумчулык этгенлерин айтады. «Бусагъатдагы таматабыз Бёзюланы Ибрагим да жашлыгындан бери агъач мюлкде урунуп келген, бу жаны бла тынгылы билими, сынамы да болган адамды. Бюгюнлюкде, бёлюмюню кыйын кезиуонде, мадар этип, коллективни бирикдиреди, ишге келлендиреди, агъачны сакъланырына, айнырына кыайгыргъанлай турады», - дейди Мызы улу.

Чегемни агъач мюлкю 2008 жылда кыралганды. Бюгюнлюкде ол кырагъан агъачны уллулугу 15190 минг гектар чаклы болады. Андан Тёбен Чегемге – 9902, Лячинкыагъа – 3288 эм Чегемге 2000 гектар жетеди.

Агъачны ёртенледен сакълау, кыурт-кыумурсхадан, аурууладан кыоруулау, агъач тереклени кетерип, жангыларын салыу бизни баш борчларыбыздан бирлеридиле. Аланы толтуруу ючюн, керекли жерлени белгилейбиз, Ич ишлени министерствосуну эмда «Рослесхознадзорну» келечилери бла рейдле ётдюребиз, жер-жерли власть органла бла да байламлык журютебиз. Дагыда адамла агъачча аялуу кёздөн кыраар ючюн, ангылатыу иш бардырабыз, тийишли жорукъланы юслеринден билдиребиз, эллиле бла тюбешилеу кыраибыз, - дейди ушакы нёгерим.

Ол айтханга кере, ишлерине чырмач бир торлю сылтау жокду. Жашла борчларын бет жарыккы толтуруу ючюн, солуу кюнле излемей, кече-кюн демей кырмашадыла.

Белгилисича, агъачча бек уллу хатаны ёртен салады. Жаз башында бла кюз

ТЕРЕКЛЕ ШУУУЛДАГЪАНЛАЙ ТУРУРЧА

СССР-ни Баш Советини Президиумуну буйругуу бла 1980 жылдан башлап сентябрьни хар ючюнчю Ыйык кюнюнде агъач мюлкде урунганла профессионал байрамларын белгилейдиле. Ол 1977 жылда 18 сентябрьде «Агъач законодательство» кыбыл этилгенине жораланганды. Россейни бирси регионларындача, Къабарты-Малкъарда да ол кюн айырмалы ишчилени белгилеу кыуанчлы халда ётеди.

Бу байрамны аллында биз Чегемни агъач мюлкюнде кеп жылланы баш бухгалтер болуп ишлеген Мызыланы Аслангерийни жашы Нанык бла тюбешип, ушакы этгенбиз.

артында арендаторла сабанлагъа бла чаллыккылага от салган кезиуледе ол кыоркыуу бютюн кючленеди. «Аны себепли ангылатыу ишни магъанасы уллуду. Алай башча мадарла да этиледиле. Сёз ючюн, отну ёчюлторча кёлле ишленедиле, эскилери жангыртыладыла. Ахыр онсегиз жылны ичинде мында от тошюп, хата салмагъанын да белгилерчады», - деп кышады Нанык.

Ол билдиргенге кере, жыл сайын он гектарга жангы терекле орнатыладыла, 150 гектарда тапландыруу ишле бардырыладыла, дагыда аллай бир жерде тинтилеу этиледиле. Санитар

болумга да аслам эс бурулады мында. Быйыл бу жаны бла тийишли ишле 160 гектарда барадыла. Ол санда быйыл Тёбен Чегемде бла Лячинкыагда сегиз гектарда терекле орнатылгандыла.

Планнга кере, МВД-ны, МЧС-ни эмда башча кыурамланы келечилери бла жылны ичинде, бир-бирде уа айга эки, юч кере рейдле кыралыдыла. Жылны ахырында болумну эсепленгенден сора, тындырылыккы ишлени планнга тошюрюп, тийишли жумушланы тамамларга «Кабалклесхозга» бердиле.

«Жыл сайын торлю-торлю акцияла кыраибыз. Ол санда 1 сентябрьден

31 октябрьге дери «Жаша, агъач», кюз артында «Терекле салынуу кюню» деген битеурроссей эмда республикалы акциялага тири кыатышабыз. Изеулени кырауу да төреге айланганды. Бир-бир ишлеге школчула, жамауат да кышууладыла. Районну жашиллендириуу жаны бла да кючюбюзюне аямайбыз. Окыуу учреждениелага, организациялага терекчиле бла юлкюле беребиз», - дейди ушакы нёгерим.

Битимлени уа ала Лескен районда «Къабарты-Малкъарны агъач питомнигинден» аладыла. Аны таматасы Гайыланы Шамильге Нанык ыразылыккы билдиреди. «Бизге не заманда да болушурга угъай демейди», - деп кышады. Ол КъМР-ни Табийгъат байлыкка эмда экология министрствосуну да алагъа дайым билеклик этгени ючюн ыспас этеди.

Бюгюнлюкде мюлкде жыйырма бир адам урунады. Аланы араларында 15-20 жылдан азы ишлегенлери жокду, хар бири да бёлюмюню айныууна уллу кыйын салгандыла. Эрттеден бери урунганланы, 30-40 жыл стажлары болганланы сагъына келсек, баш агъаччы Наршауланы Муслимни, участковыле Сарбашланы Тахирни бла Аслан Бесланеевни эмда аланы болушкычулары Беппайланы Альбертни бла Байчекуланы Идрисни энчи белгилерге боллукду.

Мызыланы Нанык юй бийчеси Кезибан бла кызы бла эки жаш ёсдюргендиле, алагъа бийик билим алдыргандыла, туудукъларына кыууна жашайдыла.

Бюгюнлюкде Къабарты-Малкъарны агъач мюлклерини ишини хайырындан республиканы агъач фондун сакълау эмда байыккыландыруу жаны бла уллу эмда кыйын иш бардырылады. Аны хайырындан эркинликсиз, файда тошюрюр амалтын, агъачланы кырыу азайтылганды, аурууладан, заранлы кыуртладан, отдан кыоруулау да кючленгенди. Ол себепден, байрамыбыз бла алгышлай, коллегаларыма салуук, тёзюмлюк, монглук, насып тежейме. Бек башы уа - юйюрлеринден кыууна жашасынла! - дейди Мызы улу ушагыбызны ахырында.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман жазып алганды.

СУРАТДА: (солдан онгнга) Аслан Бесланеев, Мызыланы Нанык, Сарбашланы Тахир эм Мухарбий Карданов.

Дин

«Берекетибиз таматаларыбыз бла биргеди»

Нальчикде «Төрели масхабла – ышангылылыккыны мурдору» деген ат бла регионла аралы дин форум болганды. Анда башха соруула бла бирге таматаланы бла жаш адамланы араларында болуула, төлөледө чыккында дулашланы сылтаулары да сюзюлөн эдиле. Аны бла байламлы Герпегежни ийманы Бёзюланы Хаким хажиден исламда таматаланы бла жаш адамланы араларында халны юсюнден айтырын тилегенби.

- Аллахутала Сыйлы Китапта былай айтады: «Аллах сизни кыарыусуз этип жаратканды, андан сора кюч бергенди. Ызы бла биягы кыарыусуз этгенди, чал басдырганды, башыгызыны, сакъалыгызыны акъ этгенди. Аллахутала нени сойсе да, аны жаратады. Аллахуталады илмусу болгъан, хар затха кыудурети жеткен», - деп башлаганды сезон иймам. Аны кыалай ангыларга болады. Туугъанда биз кыарыусузбуз, атаны, ананы кыолуна кыарап жашайбыз. Алай эсе, сынау жыя, кючю болабыз, неге да кыарыуубуз жетеди. Жашай баргъанда жыл саныбыз келеди, уллайбыз, гуппур болабыз, таякыга таянабыз. Биягы, сабийлигиндеча, кыарыусуз болуп, башхаланы кыолуна кыарап кыалабыз. Олду Аллахуталаны бизге буюргъан жоругу: кыарыусуз – кыарыулу – биягы кыарыусуз.

Аллахутала бизге буюргъан нызам, жарыууга, акъырын-акъырын узайып барады. **Таматага сый-намыс берген динни жоругу туюлюдо дегенле бардыла, анга исламга келишмеген затха кыарадыла бирле.**

Намаз этип, сакъал ёсдюрюп, алай ата-аналары алага ыразы болмагъан ненча жаш барды? Намазлары ючюн угъай, кылыклары, кеслерин жюрюте билмегенлери ючюн. Атасы танг атхычы маллага кыарай, жаш а сыртындан жатып. Ол атасына сый бере билемиди?

Атанга, ананга ырахматлыккыны кыанатларын жай, башынгы энише ийип, аланы жумшларына кыара, төгереклерине айлан, Аллахуталадан алага саулык тиле. Олду ырахматлы бизге буюргъан кылык.

Дагыда Сыйлы Китаптан айт: **«Атанг неда ананг, неда экиси да кыарт болсала, алага уф деп окуяна айтма».** Аланы сёзлерине, буйрукларына бюсюре-мегенинги, ыразы болмагъанын билдирме, деп юйретеди бизни бу аят. Урушханы, кычыргъанны, уллу сёлешгени юслеринден айтыр кереклиси окуяна жокды.

Мухаммад фыйгамбарны, Аллахны саламы анга болсун, суннети хар муслиманнга да юлгюдо. Ол жашау жолунда абаданлага берген сыйны юсюнден кёп айтырга боллукды. Бир жол жылы келген тишируу Аллахны келечисини кыолундан тутуп, кесини

жумушун этдиргинчи иймегенди. Фыйгамбар да анга бой салып, ызындан айланып турганды.

Хадиследен биринде: «Аллахуталага намыс берген – муслиманла акъ басханлага сый берюдо», - деп айтылады. Дагыда башха жерде: «Сизни берекетигиз таматаларыгыз бла биргеди». Неда энтта бир хадис: **«Таматага сый-намыс бермеген, гитче ырахматлыккыны кёрюзтмеген бизден туюлюдо».**

Таматаны акъ сакъалына, ол жашау жолунда кёр-геннге хурмет этиу бизни динибизни жорукларындан бириди, бюткюнда кёпню сынагъан таулу миллетни тамата телюсуюдо.

Фыйгамбарны кызы Фатима атасын кёр келсе, Аллахны келечиси аны аллына чыгып, улпа этип, кесини жерине олтуртканды. Неда Мухаммад, Аллахны саламы анга болсун, кызыны юйюне кирсе, Фатима да анга уллу хурмет бла тубегенди. **Ата бла бала кеслерин кыалай жюрютюрге кереклисини юлгюсюдо ол.**

Аллахуталаны ыразылыккыны излеген жашла эсек, атабыз, анабыз бизден былай ариулукну нек кёр-мейдиле? **Таматага сый-намыс бере билмеген Мухаммад фыйгамбарны суннети толтурмагъанын ангыларга керекди.** Таматага салам берген, акъсакъал отууга киргенде ёрге кыопхан, аллына чыккыган – муслиманни ариу ышанларыдыла.

Сулейман ибн Малик халиф болгъан кезюнде межгит келеди. Анда бир кыартны кёрюп: Жашаудан туюнголгенмисе, ёлрюге сюемисе», - деп сорады. Акъсакъал а: «Хаталы жашлык кетгенди, хайырлы кыартлык келгенди. Мен Бисмиллах деп турама, Алхамдулиллах деп олтурама. Ол халимде энтта жашарга сюеме», - деп жууаплайды.

Хаталы жашлык деп нек айтады? Кыарыуунг, кючюнг болгъанда абаданлага намыс бермеген, акъшыны бла аманы айыра билмеген, жашауун кёрген тамата тынгыламагъан заманды ол.

Хайырлы кыартлык – акъылныг тохташхан, жашау-ну магъанасын толлу билген, ангылагъан кезю.

Жамауатны байлыгы, тамблагы кюню, халкыбызга, кыралыбызга, умметге да оноу этерикле, халкыны аллында турлукла да шёндюю жашла

бла кыызладыла. Мухаммад фыйгамбар, Аллахны саламы анга болсун, аны асхабларыны асламы да диннге киришген заманда жаш адамла болгандыла. Сёз ючюн, Абу Бакрга жалаанда 38 жыл толгъан эди.

Тамблагы кюнюбюз жарык болурун сюе эсек, шёндюю жаш телюню тюз юйретюрге керекби. Алай сыйлы кыартларыбыз Аллахуталаны шериятын толтурууга хазыр туюлюдо.

Алий халиф, Мухаммад фыйгамбарны экиге айлангъан кыарындашы, Фатиманы баш иеси, адамланы юч кыауумга юлешгенди. Биринчилери Аллахуталаны сыйген тюз кыулары – алимле. Экинчилери – илмуну излеп айлангъанла. Ючюнчюлери уа – Аллахны бюрюн излемегенле, жюреклерин аны бла жарытмай, ким не десе, аны ызындан баргъанла. Аладан керу болайык.

Шёндюю жаш телюню да эки жолу барды - жер башында жашагъан 7 миллиард адамдан бири болурга: тууду, ёсдю, жашады, бу дуниядан сыйгенин алды, ахырында топуракка кёмдюле. Неда жашауу, ишлери, ахшылыклары бла атын Аллахуталаны тюз кыуларына жаздыргыра.

Жашма, кыартма демей, ненча жаш адамны атлары тарыхда айтылгандыла. Озгъан ёмюрню ортасында эм бай адам ким болгъанын билемисиз? Мен танымайма, ол унутулганды. Алай Абу Бакры, Омарны, Османни, Алийни барыбыз да билебиз, ала атларын тарыхда жаздырып, жамауатха юлго болгандыла.

Дунияны байлыккыны, бирлени ыспас сёзлерин излегенле унутулгандыла, аладан керу турайык. Аллахутала жюреклерибизни ачып, аны бюрюнден юлюш алгъан кыуларындан болайык.

ТИКАЛАНЫ Фатима
жазып алганды.

Къолдан устала

Ариулукну дуниясына табына

Кёп болмай бардырылгъан Хычинны байрамывда бир тишируу бла танышханма. Ол анда кыралгъан кёрюмюге кеси кыолу бла ишлеген кёп омак затла келтиргенди. Аны кыатында бютюн аслам адам сюелгенин кёрюп, алайыга жанлагъанымда, кёп ариу да, сейир да затла кёреме. Кыанамат-ланы Ирина кесине, башхалага да ишлеген сырғала, жузюкле, билезикле, сынжырла, алагы ушаш башха затла да кёзню кыуандырадыла.

Артда кызыны ишлеген жерине да барама. Ол артык уллу болмагъан, алай жюрегинге хошлук берген отуоду. Устаны ташдан, кюмюшден ишлеген затлары ёмюрлени жылыуларын сакълагъан кёрюндюле манга – алада миллетни ышанлары бардыла. Аланы хар бирине да ол жюрек жылыуун да салады.

Ирина бу усталыкыга жолун гитчелигинден окуяна ызлагъанды. Кертиди, кыатында анга юйретип адам болмагъанды. Алай ол, инжилени бирге тизип, минчакъла этип, аланы кыоншу кызычыкыла саугага берип турганды. Биринчи атламлары артык таукел болмагъан эселе да, ёсе келгени сайын, кызы жюреги жаратхан ишини эбине туююне барганды.

Иш этип, Кыарачай сахарда хужестволу школну жетишимли бошاپ чыккыганды. Ызы бла Кыр-ни Педагогика кырал университетини хужестволу-графика бёлюмюне киргенди. Анда да айырмалы окыгъанды, ташдан, топуракъдан, агъачдан суратла ишлерге, кёп башха жашырылыкыла да юйренгенди.

- Университетте киргенимде, бир-бир предметле манга неге керекдиле, ала манга не берликдиле, деген акъылда эдим. Болсада атып кыоймагъанма, энди уа ала жашауумда жарап келедиле, жюрек тынчылык, хайыр да келтиредиле. Ишим кыолга алсам, алыкы бир адамда да болмагъан накъышланы излейме эмда салама. Бююнлюкде кеси кыолларым бла этилген затла бла башхаланы кыуандырада эсем, насыплыма дерге боллукма. - дейди Ирина.

Кызы Кыарачайда туугъанды, бююнлюкде Хасанияда жашайды. Кеси да Кыулийланы Кыайсын атлы Малкыар драма театрда хужожник-декоратор болуп ишлейди. Кыол усталыгын да ёсдюргенлей турады. Тюркню Стамбул шахарында да болганды. Анда башха усталадан кёп затха юйренгенди. Хар этген иши энчиди, аны бюрютюрюк адамны сыфатын, ич

дуниясын да кёрюзютюрчады. Ол анга келгенин излемин ангылай биледи, алай кесини акъылында болганы да кыошады.

Этген затларын Ирина Россейни кёп шахарларына жибереди, бизни базарларыбызда да аланы кёрюрге боллукды. Сёз ючюн, Долинске жюн базарга кыралны кёп шахарларындан, жерлеринден адамла келедиле, аланы кёредиле, сыйюп аладыла, заказ этип кетедиле. Ол жарашдыргъан затланы Санкт-Петербургну эм ариу кызыларындан бири, Татарстанны ара телевидениясында ишлегенле да излеп алгандыла.

- Алыуучуларым, мен ишлеген затла бла суратха туюшуп, аны манга жиберселе, бек хычыуун кёрюнеди. Аллайла уа, насыпха, кёпдюле. Жууукларым, танышларым, тенглерим да аланы бек сыйюп жюретедиле, - дейди уста.

Ирина айтханга кёре, миллетибизни белгилери болгъан жузюккени, билезиккени, сырғаланы, омакылыкыга жюрютюлген башха затланы излегенле кёпдюле. Республиканы кыонаклары да аллай суратлары болгъан аберилени саугага алырга бютюн бек сюедиле.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Аминат Доммаевна, Бабугентни Батчаланы Роза атлы школунда окута, жаш төлөгө билим бериуде кырк жылга жууук заманын бергенди. Ол кесини ишин уста билген, чынты да профессионал болганын а энди бююнлюкде, башха кез кыраам бла кыраай, бютунда черталлыкыма. Солууга кетген заманында окуна анга сабийле, абитуриентле, студентле, аспирантла да дерс алырга, кечюрмеле этерге юйренирге келип тургандыла. Ол тюшондюрсе, бир тюрюлю ызга тюзетсе суйгендиле.

Окыучула школну бошай туруп, кеслери сайлаган экзаменге уа кёбюсюнде бу предметни айыргандыла. Бу шарт а устазны жаланда биркюнлюк ишин кёргюзтүп кыймайды. Бююнлюкде белгилли алимибиз, тарых илмуланы доктору Аккылы Светлана да аны кыолунда окыганды. Ол, окырга кире туруп экзамен бергенди, профессорла, суйгур этип: «Сен кыайсы шахарда окыган, ким юйретгенди бу тилге?» – деп соргандыла.

Цукер деген тукму болган преподаватель Аминатны атын, тукмун эшиткенди уа: «Иги эди бизни кыйыныбыз бошона кетмегени», – деген эди. Тюменланы кызылары кыолунда окыганладан кепле ахчы устазла болгандыла. Бёзюланы Мариям бла Лежинка да, немис тилин сайлап, андан дерс бергендиле.

Сабийлигинде тишлери аурутуп кыйналганы себепли аны эсине да келмегенди устазлык ишн сайларга. Тиш доктор болурга, адамлага болушурга мурат этгенди. Анасы Шамкызы сабийлерин кеси жангыз ёсдюргенликке, не бек кыйналса да, ала окуп, билим алырларын суйгенди. Аминат а, жети классны бошагандан сора, медицина училищеге кирирге барады. Биринчи экзамен орус тилден болганды.

Ол башлангычтан алга таулу кызыны кыатына бир кыргызылы тишируучкуну олтуртадыла. Сынауу кезиунде уа ол хар затны Аминатдан кечюрюп башлайды. Ийменип, ол да жук айтмайды.

Алай а ол артада анга чырмау болуп чыггады. Экзаменде таулу кызы ахчы белги алырына алгандан да ышанып эди. Болсада аны белгиси «юч» болу, кыргызылыныкы уа «тёрт» болганын эшиткенди, жюреги кыйналады.

Экинчи сынауга барырга унамай тохтады. Анасы кеп корешгенди алай этме деп. Оны жапарып ючюн, кызы училищеге барады, болсада экзаменге уа кирирге кёлю бармайды. «Немис тилге кыалай бла юйренгенсиз?» – деп сорган эдим бир жол Аминат Доммаевнага, элде болганында аны кере барганында. Соруюму эшитир-эшитме, кюлюсюрөп: «Мени жашауунда жаланда бир энчилик барды – ол да бу тилге кеси аллыма юйренгенимди, арта, аны сайлап, бирсилени да окутханымды», – деген эди.

Орта Азияда школда немис тилин алага окутхан да этгендиле. Ма

Эсе тутуу

Окыучуларына юлгю болгъанлай кыалгъанды

Эсибизде узакъ сабий жылларыбызга кыайта, школ кезиунюбюзно эсгермегенибиз болмаз хазна. Кыайсы бирибизни да бардыла жюрегибизде сакъланып кыалган устазларыбыз. Алайладан бири уа манга немис тилден окутхан устазыбыз Тюменланы Доммайны кызы Башийланы Аминат болгъанлай кыалганды. Нек эсе да, сёзю, иши бла да башхаракъ кёрюне эди кеси да манга. Аны себепли жюрегимде бийик усталык даражаны, уллуга-гитчеге да намысны, ёз кыйыны бла жашаган адамны, аны бла бирге уа ариу юйор ёсдюрген таулу тиширууну юлгюсю болгъанлай кыалганды.

андагы биринчи устаз эслегенди Аминатны тилге юйренирге улуу хунери барлыгын. Алай Камилла Антоновна айтханына ол заманда, кыалай эсе да, эс бурулмады. Андан Кавказга келгинчи да жылла озган эдиле.

Мында уа – Бабугент – кызы, школну бошай, аттестат алырга таукелленди. Элге немис тилден окуучулары юйретирге Нальчикден Нина Алексеевна деп бир устаз жюрюп турганды. Алай сабийчиги гитчечик болуп, ол кереклисича терк-терк келалмаганды. Аны ючюн а дерсле учаралай кыалгандыла. Болсада окырга суйген амал табады.

– Бизни төлөгө дерсден кыачхан деген зат болмаганды. Классыбызда онбир адам бар эдик. Устаз келмей кыалганы болса, ол дерсни иги билгенибиз ортага чыгып, бирсилени окутуп турганды. Арта уа бизни классда окыганла Османланы Георгий Магометович – тарыхдан, Каркаланы Мухарбий Магометович а физикадан ахчы устазла да болгандыла, – деп эсгерген эди, атлары сагынылган устазларыбыз бла мектепде бирге окыганларын да ол кюн билгенме.

Немис тилин жашырылыкларына тюшонюрге уа, белгилегенибизча, тенгери Аминатны төгерегине жыйылгандыла. Биринчиден, аны стилистика жанын иги ангыламай турса да, кыйыны зырафына кетмегенди. Айхай да, ол жыллада школда аны алага юйретир адам да болмаганды. Жаланда ёз итинулюгю бла кеси кесин тюшонюргенди.

Школну бошаган жылында ол КъМКУ-ну тарых-филология факультетини роман-герман тилге бёлюмюне киреди. Немис тилден экзаменде белгиси уа «тёрт» болганды. Кеси кесин тыш кыраллы тилге юйретген кызыны ол биринчи хорламы эди.

Алай бла биз отгарыда сагынган профессорланы – Цукерлени – кыолларына тошеди. Болсада тынч туюл эди университетде окыган. Нек дегенде биринчи курсда окуна аны нёгерлери барыса да немисча эркин сёлешгендиле. Аминатха уа, ол даражага жетер ючюн, кече-кюн демей,

кыолдан сёлзюкно кетермей, кюреширге тошгенди.

Бирси тыш кырал тилге бла тенгешдиргенде (япон, кытай тилени кыошмасакъ), немис тил эм кыйынна саналады. Аны унутмаз ючюн, дайым да окуганлай, андан сора да, сёлешип, сёлешуу тилинги айнытханлай турурга керек болады, деп юйретиучу эди кеси уа бизни.

Юч курсну бошаганындан сора уа, быланы тау элде мектепдеди бир жылга ишлерге жибердиле. Ары дерси уа ала дерслерин кыалай берликлерине энчи комиссия кыараганды. Таулу кызы а, Нальчикни тогузунчу номерли школунда «Немис тилде модалный этилле» деген темага дерсин берип, кеси окуп кетген школга келеди.

Студентлени практика жыллары терк бошалады. Элде окуучулары кыйналганын кёрюп, Аминат да, университетни бошаганлай, бери арта кыайтырга мурат этеди. Аны жашауунда, кеси белгилегенича, жаланда бир туюлдоу энчилик. Бабугент элни орта школуну тыш кыраллы тилден окутхан биринчи устазы Тюменланы Доммайны кызы. Мектепде бу тилден алган билими алай учара болганы, кеси студент заманында алай кыйналганы эсинден бир заманда да кетмегенди. Аны себепли ишине да кыаты болганды. Сабий, кертиси бла да иги окумаса, билимге итинмесе, аны керексиз махтарга, белгисин кётюрюрге суймегенди. Дерслерин сейир этер ючюн а, шахарга барып, тюкенледе, базалада, методикалы кереклени излеп, тапхан затларына кыуанганды.

– Окыган заманында кесим кыйналыр ючюн кыалмаганма. Мен юйретгенле алай кыйналмазларын аны ючюн да суйгенме. Сени устазынг ким эди, деп сорсала, манга арта айып этерле деп да сагышланганма, – деген эди ол кеси уа.

Дунияда, саулукудан сора, сатылып алынмазлыкъ затха ол билимин санаганды. Кёплеге окыуга кирирге болушанды. Алай а кечюрмелени, кеси алына олтуруп, билгенича жазып, аны келгенни кыолуна тутдуруп да кыймаганды, анга нени ангыламаганын,

кыалайда кыйналганын соруп, ол затлага юйретгенди.

«Кыйыныгыз кирмеген затны юйге келтире турмагыз», – деген сёзлени ол сабийлигинде кеп эшитгенди. Окыутханларын, ёсдюргенлерин да ол кеси да бу ызда юйретгенди. Бир заманда да кечюрмелери ючюн сауга алырга унамаганды. «Мени кыуандырырга сую эсегиз, немис тилде жазып беригиз алгышлау сёзюбюзно», – деучу эди ол кесини окыучуларына. Ол кыагытларын, открыткаларын а барысын да КъМР-ни Билим беруу эм илму министрствосуну Сыйлы грамоталары бла бирге сакъланды. Бирде уа, эсине тюшюрсе, чыгырып, окып, кёлю кётюрюп турганды.

Аминат Доммаевна баш иеси Башийланы Дауту бла (ол дунялары жарык болсун) ариу юйор да ёсдюрген эдиле. Алим кюйсоз ауруудан эртте кетип, юйорюн жарытхан эсе да, ала жашауга огурсуланмагандыла, адамла суйген, жамауат хурметлеген адамла болгъанлай кыалгандыла. Асият а, анасны жолу бла бара, Нальчикни сегизинчи номерли мектебинде башланган классда окутады. Ол а, анасын эсгере: «Бир заманда да дерсге хазыр болмай барма. Сабийле бююнлюкде кыалай жомаклага кыарага суйгенлерин, алада кыайсы жигитлени жаратханларын эмда ала атырын билгенлей тур. Гитчеле кеслери билген затдан сени ангылауун болмаганын сёзселе, кёрселе, ол заманда санга ийнанмай, ышанмай башлайдыла. Билимдин барды деп хурметлемесе уа, сени дерсинге, юйреткеннге да артык эс бурлук туюлдоле», – деп юйретиучюсюн айтханды.

Ол сёзлени оюмлай, Аминат Доммаевнаны кыалай бирге дери ангылауу устаз болганына дагыда бир кере тюшонесе. Заман озуп, биз да энди сабийле туюл эсек да, суйген устазым арабыздан кетген эсе да, аны кыонгуроу кыагытларына бла бирге классха кирип келгени, бизни бла суйдомлю саламлашханы бююн да кёзюмю аллында турадыла.

МОКЪАЛАНЫ Зухура.

Жангылыкъла

Байламлыкъланы кюлендиределе

РФ-ни Правительствоосу тыш кыраллада рыноклага чыккан гитче эмда орта предпринимательствогга себеплик этген инфраструктураны айнтыуга улуу эс бурды. Быйыл 75 регионнга экспорт бла кюрешгенли ондурган араларына ача жибериллики. Ол санда Кыбарты-Малкларда тийиш структурга 11,1 миллион сом бериллики, деп билдиргенди регионну Экономиканы айнтыу министрствосундан.

Ахча РФ-ни Правительствоусуно резерв фондундан бёлюноркюдю. Аны хайырындан 2025 жылы ахырына дери 1,1 минг гитче эмда орта предприятие экспорт келишимле этерикдиле.

Бу иш «Халкыла аралы кооперацияны эмда экспортну айнтыу жаны бла тынгылы мадарла» федерал проектни чеклеринде барады.

Больница тапландырылады

Чегемде кеп жылланы ичинде ишлеп турган стационарга тынгылы ремонт этиллики. Ишле «Узакъ эмда тири жашу» миллет проектни эмда «Саулык саклауу ал бёлюмюн жангыртуу» регион программаны чеклеринде бардырылады, деп билдиргенди КъМР-ни Кзурлуш эмда ЖКХ министрствосундан.

Бу кюлгө кзурлушчула аны ич отуларыны кыабыргаларын чачхандыла, тышында, объектин башында мадар эте турадыла эмда коммуникациялары алышадыла. Энди уа отуларын

планировкасын жангыдан этерикдиле. Неврология бёлюм эски корпусдан жангыртылган стационарга кечюрюлюкко, анда шендою оборудование бла жалчатылгангн диагностикалы кабинетле да болушчула.

Дагыда бу ишлени чеклеринде стационарда лифтин алышырыкдыла, терк медицина болушлук берген машинала аны аллына женгил жетерча этерикдиле.

Тынгылы мектепке киргендиле

Черек районда Зарагж элде жангыз бир орта школ барды да, ол да кеп болмай тынгылы жангыртылганды. Ишле анда «Жаш төлю эмда сабийле» миллет проектни хайырындан бардырылгандыла.

Тынгылы ремонт анда быйыл январьда башланганды. Школда кеп кыалмай хар нени да алышхандыла, ол санда: инженер сетлени эмда биргыланы, эшиклини бла терезелени, башын эмда оборудованысын. Дагыда тыш кыабыргаларын жангырхандыла, ичин да тынгылы этип чыккъандыла.

Бу мектепде дагыда Сабий башламчылыкъланы арасы кзуралганды. Жарым ёмюр чаклы алышымнай турган спорт керекле да энди жангыларындыла. Саулай айтханда, мектепде алты жюз жер барды, бююнлюкде уа ары эки жюз сабий жорюйду. Жангыртылган школга ала бара да бек кыуанып келгендиле.

УЛБАШЛАНЫ Мурат хазырлаганды.

Экинди намазны кыялган-дан сора, улуу ныгыгышха кыауум акысактал келди. Ала ол тийрени адамлардыдыла. Сабийликден бирге өсгөндиле. Юйор кырагаандыла, сабий ёсдюргөндиле. Кыуанчларына кыуана, жарсыларына жарсыи, кёп жылланы бир тийреде оздургандыла.

Бир заманда нартлача субайла, таулада, төшледе чапханлай жюриочюле энди сабыр болгандыла. Гулоч таяккланы да кеслерине нёгер этгендиле. Арада ныгыгышха келип, төгерек от аллында олтура-

Кюн ортада уа арба бла силос келтирип, гыбыдышларына салама. Ингирде таналаны жыяма. Алай эте, жубана турама. Бир кюн арбагыа жегерге эмиллик ат келтиредиле. Узун иничкебел ариу тор ат, семизден а тыюу жылтырайды.

Аны арбагыа юйретирге керекди. Сынаулу малчыла улоуну силос орунга тыюоредиле. Арбаны жанына кыарт байталны жегедиле, экинчи жанына уа - эмиллики.

Башына жүгөн салып, экеу болуп кюдөн келтиргөндиле. Кюреше кетип, кёп кыыйналып,

Ингирде аны бла юйге келеме, эрттенликде уа ишге барам. Манга да жөнгил болду ишге барган.

Бир жол кюн ортада юйге барыгыа тыошду. Ат кенгирекде отлай турады. «Агыз», - деп кычырдым. Ола, ауазымы эшитгенлей, кишнеген да этип, жортуп, кыатыма келди. Абадан малчыладан бири уа, кыарай кетип: «Тейри, бир амал болса, сёлешдирген да этерик эдинг», - деди. Аны бла, таналаны излей, агыач ичинде да айландым, төше, сыртха да чыктым. Жумушун этмейди деп бир кере да урмадым, кыамичи окуна алмагынма кыолума. Терк барыгыа тыоше: «Хайда, маржа, Агыз», - десем, жел ургыанлай тебирер эди. Алай эте, октябрден майгыа дери жюриодум. Мен да иги кыарай эдим анга, юйден ишге келсем, ингирге дери жиберип кыоя эдим. Агыына бир кере окуна кишен салмадым. Бош челекни тауш эдирсем, олсагытайлы жетер эди. Малла излеп, жаюу тебиресем, кыатыма келип, биргеме айланар эди.

Алай эте, майгыа дери ишледим. Ол аны алтынчы кюнюне аскерге чакырыуу кыагыт келди да, аты ётдюрдюм, кесим а аскерге тебиредим. Эки жылдан майда кыайтым. Ферманы да унутдум. Шахарда кырулуш управленигыа ишге тохтадым, университетни ингирги ёлюмонне да кирдим. Кюндюз ишлейме, кече окуйума.

Шабат кюн юйге тебиреп, элге жетгенлей, автобусдан тыошеме. Кюн орта эди. Юйге бахчала кыыйыры жаюу жолчук бла барам, аллымда уа бир атлы кёронеди. Бир жанлырак кетип бара эди, терк тохтаиды да, мени жаныма бурулады, ат да башын энише ёрге ёлгылап, мени таба тебирейди. Меси уа жүгөндөн тартып, бир жанына бурургыа кюрешеди. Алай төртяккылы аллыма келип тохтап, башын манга ышып тебирейди. Ат юсюнде киши: «Оллох, кёрдюнгю муну санга этгенин. Биз а мынга иерни кюдөн-бурдан салабыз. Мингенде да, кыоркыа-кыоркыа минебиз. Аш да салабыз, ариу айтып да кюрешебиз. Бир кишиге жуу ашмайды. Фермадан юйге жол узаккыды. Мен да аны юйгөн жюриюйме муну бла, ансы кыатына да жанларык тыюул эдим», - деди.

«Да, бу мени Агызымды», - дедим. Аты башын кычакыладым: «Ай, ариу Агызым, таныпмы кыюйдунг мени? Эки жылдан артык озду да, унутмагынмыс? Ай аперим, аперим», - деп, алгыын этиучюмча, бармакларым бла жалкыасын тарадым. Ола, улуу кёлзлери кыакымай, кыараганлай турду.

Тюзюн айтханда, кесими да кёлмон толду, кыарыууслугуу ола адам эслемесин деп, аты аркыасындан кыагып: «Бар, Агызчык, бар, энди биз сени бла хазна кёрюшмезбиз», - деп, терк-терк атап кетдим.

Андан бери эки жыырма жылдан атлады. Жашау жолумда игиге, аманнга да тыо-бей келеме. Кыаратор атымы керттиги уа хар заманда да эсимдеди.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

Айырыу

«Динамону» башчысы алышынганды

КыМР-де МВД-да «Динамо» Битеуроссей физкультура-спорт обществовону регионда ёлюмоню кезиюлу отчёта-айырыу конференциясы болганды. Анга кытханчла бирча кыол кёторюп, ич ишле министр, полицияны генерал-лейтенанты Вячеслав Крючковну организацияны таматысына сайлагандыла.

Озган кезиюде тамамланган жумушланы юслеринден обществовону башчысыну орунбасары Залим Гаданов билдиргенди. Ол айтханыча, бу кезиюде ведомстволаны араларында байламлыккыла кючленгенлерин, жаш тёлуюну Ата журтха сыймекликке юйретиу, саулуккыла жашауну ниетперин жайыу жаны бла мадарла толтурулгандыла.

Ызы бла Заур Гаданов «Динамону» регион ёлюмоню башчысына Вячеслав Крючковну кёрюзгенди. Жыйылганла

аны жанлы бирча кыол кёторгендиле.

Вячеслав Крючков, анга этилген ышаныуулыккы ючюн ыразылыгын айта, «Динамону» ишин кенгертюуде кюлдөн келгенни этерге айтханды.

Акция

Низамлыккыа чакыргыангыла

КыМР-де «Битва районов» республикалы турнир болганды, ол быйыл ючюнчю кере кыуралганды эмда тюрлю-тюрлю районладан командаланы жыйганды.

Эм кючлюлени ачыктылардан алгы уа, республиканы жолда жюриуюню кыоркуууслугуу инспекторлары эришуулеге кыатышханлагыа бла футболга кыарарга келгенлеге жолда жюриуюню кыоркуууслугуу жоруктыларын эсертгендиле. Полициячыла спортда жетишилмени жашырынлыгы низамлыккыда болганын чертип, жолда да ол кыоркууу-сузлуккыну мурдору болганын айтхандыла.

Инспекторла орамлада кесинги кыалай жюриютюрге керек болганын, жолдан жаюу

ётгенде, самокатда бла аяккы машинада учханда, бютюдюда кече кыарангыда, жоруктыланы юслеринден айтхандыла.

Жаш адамла бла тыошюуге уа КыМР-де жаш тёлуюну ишлери жаны бла министр Азамат Люев, эркин тутушудан Европаны бла дуняаны чемпиону Мусукаланы Исмайыл, КыМР-ни халкы артисти Текуланы Амур, сыйлы артист Азамат Цавкилов, жюричы Жаникаланы Эльдар эм башхала да кыатышхандыла. Сыйлы кыонаккыла да жолда кыоркуууслуккы жанлы болганлары аитып, республиканы жамаутын низамлыккыа чакыргыангыла.

ТИКАЛАНЫ Фатима
хазырлаганды.

Бохча

Багыла ёсе бла тыоше турадыла

Росстатны шартларына кёре, озган ыйыккыда республикада бир-бир эл мюлк продукцияны бла бензинни багыалары ёсгөндиле, башха аш-суугыа уа тыошгендиле.

Алай бла бадыражанла - 1,98, нашала - 2,17, картоф 9,35 процентге багы болгандыла. Бензинге да 2,29 процентге кёп төлөрге тыошгенди.

Аны бла бирге тую, алмала, макаронла, чюгюндюр, печеньяла, сапынла, шампуну учузурак болгандыла.

Саулай да кыралда ол кезиюде инфляция 0,04 процентти тутханды. Экономиканы айттыу министрствосу бу кезиюлу инфляцияны 8,02 процент болур деп белгилегенди.

КыАСЫМЛАНЫ Аминат.

Боглан иш

Мени кыараторум

дыла. Дуняда бола тургын жангычылыккыла айтхандыла, озган жылларын эсгергендиле. Бюгюн да бир бири ызларындан тизилип келди алайгыа. Абадан олтурдула, тийреде, кыралда бола тургын жангылыккыладан айтдыла. Сан ауруу, жер ауруулагыа да кёчюле, бир бирлерине аладан дарманла да юйретдиле. Сора айтды эм тамата:

- Акысактал тенгерим, Алахха шукур, биз бюгюн бери барыбыз да келдик. Сабийликден бу тийреде ёсдюк. Жашдан кыарт болдук. Арада бери келип, аталарыбызны ныгыгышларында олтуруп, бир бирибизни тансыкылай, лахор этебиз. Ким кёргенин, ким а эшиттенин айтды. Бюгюн кезиюу татлы тенгиз Жамалгыа жетеди. Кёнюн кёргенди, кёнюн биледи. Ол да сейр хапар айттырына ишеклик жоккыу.

Жамал бир аз сагыш этди да, хапарын башлады:

- Школну бошагын жылымда университетни кырулуш ёлюмонне кирип акылы этеме. Тёрт экзамен берирге керек эди да, эксинден иги белгиле алама, ючюнчюсюндөн ёталамай, ызыма кыайтама. Экинчи жыл а аскерге барыгыа заманым жетеди. Алгыын жаш адамгыа аскерге бармагын да айып эди.

Экинчи жаз башына дери кыайд да жубанайым деп, аны кыайгысына киреме. Ол заманда элде ара мюлке эки сауулган ферма, жылкыла, кыойла кёп эдиле. Элни адамыны асламысы алада ишленгендиле. Атам да аладан биринде ийнек саууучу эди. Таналагыа кыарарга адам керекди деп, мени ары эледи.

Сюриуючу, ийнек саууучу, арбачы да болуп иги кесек адам ишленгенди, мен да алагыа кыошуплама. Завферма уа ишинден ангылауу болган, адамлагыа сёзю ётген, кыолунда ишленгенге хатер эте билген кишиди. Мени ишчи жериме эледи: «Бюгюндөн башлап, была сени боюнунгадыла», - дейди.

Элден фермагыа дери уа юч километр чаккылы жол барды. Асламысын сюриую ичи бла ётерге керек болады. Танг атхычын, алайны ары барам, кече ортасында ызыма кыайтама. Жауун, кыар жаугын кюне болсала, ишден эсе жолда бегирек арыгыа тыоше эди. Эрттенликде маллагыа бичен салама, орунларын тазалаймы. Бир заманда тышына кыстыайма.

аны да арбаны бир жанына жегедиле. Ол а асыры кийикден, ёрге-ёрге секирип, кыачар аккылы этеди, кыанатлары болсала, учуп окуна кетерик эди.

Арбагыа силос жюклей тургын малчыладан бири атны кыоркытама деп, сенек бла силдейди да, кыалай эсе да тапсыз узалып, бир бутагын атны сол жапхагына сугады. «Бош этдинг алай, атны жарасы хазна сау болмайды. Кыапдын бу ариу затны», - деп, адамла анга урушдула. Алай андан не хайыр, ол этеригин этди.

Жибирдиле атны. Ол а, юч аягында секире, бир жанына кетди. Ферманы ёрге жанында кыыртыш бар эди, алайгыа жетип тохтады. Бираздан кыарасам, жатып тура эди. Фермада ишленген андан кыол жуугандыла, ёллюкдю деп кыыйгандыла. Андан сора юч ыйык озады. Атны узаккыдан кёре турама - акысагынлай айланады, кёбюсюнде уа жатыпды. Таналагыа ашатыргыа тартылган мирзеу бере эдиле да, андан челекни бели бла бир алып, атны кыатына барам. Асыры кыарыууздан, ёрге окуна кыобалмайды. Ийнеден ётер арык болганды, жарасындан а ирини саркып барады.

Фермада кыара дарман кёп эди, ирини сыгып, андан салама. Бармак кирип эди жарасына, ичине тешик болуп. Мен алай эте турганда, ол жеринден окуна турмады. Ашны да аллында кыюйдум, ингир ала суу алып келип турдум. Бир кюн а ол, ашны да тауусуп, ёрге кыобуп тура эди да, суу ичди.

Эки ыйыккыны ичинде дарман салып, бакыганлай турдум. Андан сора аз-аздан айнып тебиреди. Дагыда бир онбеш кюдөн алгыынны мардасына келеди. Узунбел болганы ючюн атына Агыз атадым. Фермадан узаккы кетмейди. Эрттенликде ишге келип, челекни тауш эдирсем, неда: «Агыз», - деп кычырсама, жетип келир эди. Тартылган мирзеуден берир эдим. Бир кюн завфермабыз келеди да: «Атны сау этдинг. Энди сен мында ишленген кыадар ол сеникиди. Башынга жарат», - деп, бир иер да береди.

Экинчи кюн жүгөнгөн кийдирдим, иер салдым, бир чыпынла байладым. Кюн ортагыа дери жибермей турдум. Ол да ычхыныргыа тартылмады. Андан сора атха миндим. Бир тюрлю кыыйлыккы да этмедим.

Чариш

Амина барысын да озганды

Бу кюнде КъЧР-де «Кавказны Кубогу» деген чариш бардырылганды. Быйыл ол Уллу Хорламны 80-жыллыгына жораланганды. Аны КъЧР-ни Физкультура эм спорт министерствосу бла Зеленчук район кырагандыла. Эришулеге кыралны 8 регионундан 70 атылы кытышхандыла. Ары чактырылгандыла араларында Къабарты-Малкъарны делегациясы да бар эди. Анга Басхан шахарны мэри Хачим Мамхегов башчылык этгенди.

Чариш, 280 километрге бардырылып, Даусуз элинде бошалганды. Бу эришуле башхаладан айырмалы болгандыла – анга эр кишиле бла бирге бир кызы да кытышханды. Герюгланы Амина Боран атында, жашланы барысын да озуп, финишге биринчи жетгенди.

Хорлаганнга саугъага 1 миллион сом тохтадырылган эди. Аны эм кубокну Аминага КъЧР-ни физкультура эм спорт министрине орунбасары Мурат Агиров бла

Зеленчук районну администрациясыны башчысы Марина Брыкина бергендила.

Экинчи Учкулан атда Кипкеланы Асхат келгенди. Аны саугъасы 500 минг сом болганды. Ючюнчю Сийюнбайланы Расул болганды. Анга 300 минг сом жетгенди. Аланы ызларындан келген чаришчиле да ахча саугъала, сыйлы грамотала алгандыла, тайла алырга эркинлик берген сертификатла кюллу да болгандыла.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

Журтубуз

Кийикчи чучхур

Жерлерибизни ариулукуларына айбатлык кыошханла аламант сейирлик чучхурладыла. Ала бийик кыя жухларындан энишге секиредиле. Сора, бир шорхагъа жыйылып, уллу череклеге кыошуладыла.

Бу кюнде аллай бир чучхурну кыатында болдум. Жол уста Энейланы Хананий бла Кенделен башына барып, таргъа кирген жерде Мусукаланы дорбуланы кыатларында тохтадык. Аны бери жанында Юрдю череги барады. Алайда кепор барды, аны бла ары жанына этдук. Алайда уа гитче кыолчук. Хананий айтханнга кере, аны аты Кийикчи-Кюлду. Тегереги кыалын агъачды. Тюз юсюне бармасанг, ичи бла келген суу керюннген окуна этмейди.

Кепорден этюп, жюз атлам чакълы этгенлей, кыолгъа чыгъабыз. Ол жун жауун жауа эди да, суучук кыутуруп келе эди, башын да сары кемюкге алдырып.

Кыол ергеден-ерге барады. Дагъыда аллай бир баргъанлай, чучхурну кесине жетебиз. Бек аламант, ариу секиртме. Бийикден келген суу, тюбюнде ташлагъа тийип, жан-жанына чачылады. Дагъыда бир шорхагъа жыйылып, Юрдю сууна ашыгъады.

Хананий бла ол ариулукугъа кыарап бираз турдукъ. Сора, аны жараткан Уллу

Аллахша шукур эте, юйюбюзге кетдик. Аллах айта, энтта да бери кыайтырбыз деп. Чучхурну аты уа Кийикчи чучхурду.

ОСМАНЛАНЫ Хийса. СУРАТДА: Энейланы Хананий.

Ма санга!

Сураты миллион сомгъа сатылганды

Миллетибиз не жаны бла да хунерли жаш адамладан байды. Суратчы Бийкяналаны Ахмат аладан бириди. Ол бююнлюке Москвада, тыш кыраллада да бардырылган кермючлеге сийоп чакырылган, ишлеген суратларына сурам болган фахмулу жашларыбыздан бириди.

Алай бла, аны карандаш бла жазылган чыгъармаларындан бири кеп болмай кыралыбызны ара шахарында бардырылган Cosmossow деген кермючде 1 миллион сомгъа сатылганды.

Аны суратчы гетен кыумачда ишлегенди. Ол Ахматны алгыннгы чыгъармаларынданды. Таулу жашны чыгъармачылыгына Москвадагы арт-галереяланы сейирлери уллуду. Талай жыл алгъа окуна аны суратларыны багъалары тюрлю-тюрлю ярмаркалада 130 минг сомдан башлана эдиле.

Бийкянал улу акварель бла да ишлейди. Суратны башлардан алгъа ол кыагытха шафран сууну жагъады. Аны ариу ийиси иги кесек заманны сакъланады.

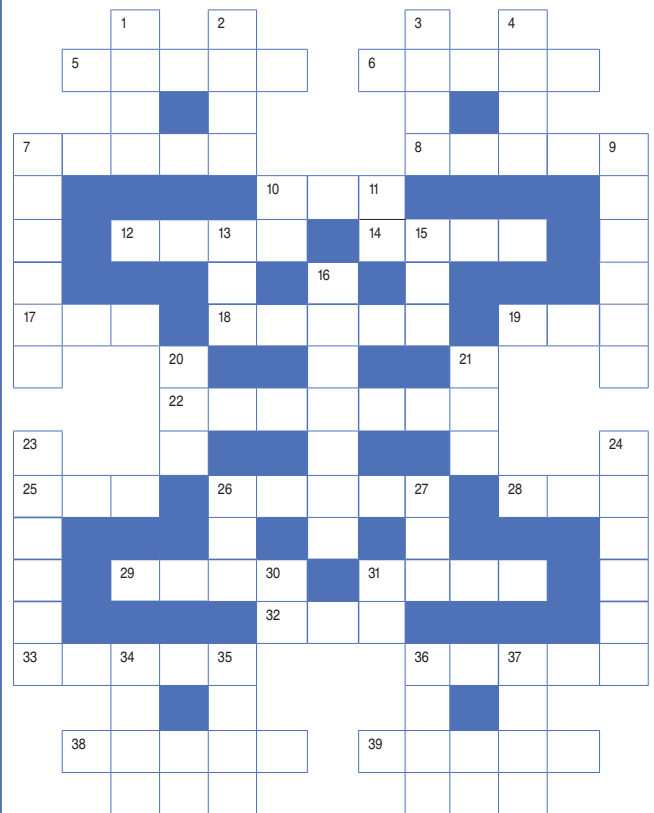
КЪАСЫМЛАНЫ Аминат.

СЁЗБЕР

ЭНИНЕ: 5. Сюекни ичиндеги 6. Малны ал бутларыны ергелеринде биринчи жилик. 7. «Нюр» журналны баш редактору Сабанчыланы 8. Жюнюнню ийириучю агъач керек. 10. Кыабыргъа алай да айтодыла. 12. Юй пецхен тютюн чыгыучю жер. 14. Кыаганакны башында алыкыа кыатмагъан жерчиги. 17. ... кёлю – бешикде, бала кёлю – эшикде (нарт сёз). 18. Хораз, эркек, гугурукку, 19. Арбазгъа мал кирмезча этилген илчи. 22. Аууз бла согулуучу музыка инструмент. 25. Кыарын кыуру болса, жюрек ... болур (нарт сёз). 26. Жайылганды тылдан этилген ашарык. 28. Кийимге омакылыкъа деп тигилген жылытыруук халы. 29. Жамияны кысхартып айтыу. 31. Адамны кёлоне болушукъ. 32. Бешкапеклик темир ахча. 33. Выйкыны кюнлеринден бири. 36. Кыайман этни башына келиучюсю. 38. Ариу деген сёзюне антоними. 39. Эсиртиучю ичи.

ЁРСИНЕ: 1. Суулу, батмакъ жер. 2. Уллу ауузлу жютю балта. 3. Азербай-

жанны ара шахары. 4. Ашха кыошулуучу, ауузну кюйдюрюучю ариу ийисли ханс. 7. Кыашхатаууну миллет тепсеулерини юлюлю ансамбли. 9. Обур кыатын, аман адам. 10. ... садаксыз атылмаз, эр сынаусуз танылмаз (нарт сёз). 11. ... абыймай, жол танылмаз, эл сюрюлмей, эр танылмаз (нарт сёз). 13. ... билек, ана – жюрек (нарт сёз). 15. Сююлган малны аякы-башын, терисин, ичин кетерип, тёммегинден аш-азык. 16. Заманны ууахтысы. 20. Файгъамбарладан бирини аты. 21. Жылы кезиюу. 23. Жашуу. 24. Огъары Малкъарны эски эллеринден бири. 26. Арап алфавитни харфы. 27. Жумушак олтанлы, териден этилген башлы аяк кийим. 30. Кымылдагъан тиш тошер, башланган ... бишер (нарт сёз). 31. Жылда ала онки бардыла. 34. Жылы баш кийим. 35. Кёзге керюнмеген, жашырын жер. 36. Тау этекледе кыар, буз тёбе. 37. Сууда, жерде да секирип айлануучу кыурукъсыз жаныуарчык.

Газетни III-чи номеринде басмаланган сёзберни жууаплары:

Энине: 5. Булунгу. 6. Сакъман. 9. Бурда. 10. Кыонакъ. 11. Сапын. 12. Курзе. 16. Кыабыр. 18. Кыамажакъ. 19. Сарыуек. 20. Кыарабаш. 21. Гедигин. 22. Жанна. 25. Асаба. 30. Кыаура. 31. Бичен. 32. Айырт. 33. Кыамичи. 34. Илишан.

Ёрсине: 1. Кыундуз. 2. Мухол. 3. Аслан. 4. Кыатапа. 7. Дуру. 8. Тылы. 13. Рамадан. 14. Фатеген. 15. Сапарыш. 17. Барамта. 23. Абай. 24. Нюржан. 26. Сыйдам. 27. Борч. 28. Мидир. 29. Келин.

Учредительле: Кыабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствоу

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редактору орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редактору орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зухура,
УЛЪАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:
Редактору приёмный – 42-63-01. Баш редактору орунбасарлары – 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь – 40-28-97. Секретариат – 40-93-62.
Корректорла, специалистле – 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин кыоруула жаны бла Кыабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — III № ТУ07-00118. Индекс - П 5893

Газетни басмагъа “КъМР-Медиа” ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет “Издательство “Южный регион” ООО-ну типографиясында басмаланганды. Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Номерге графикге кере 19.00 сагъатда кыол салынады. 20.00 сагъатда кыол салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Мокъаланы Зухура - лежурный редактор; Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарыны орунбасары; Баллиланы Феруза (1,2-чи бетле), Бийчекчуланы Жаннета (4,11-чи бетле), Ахматланы Люоза (3,10-чу бетле), Гейяланы Валентина (9,12-чи бетле) – корректорла.

Тиражы 1629 экз. Заказ № 2032

Багъасы 13 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспекти, 5
электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru